

Editorial

Brexit: un termen, un fenomen, un proces, o lecție...

Victoria Bucătaru,
directoare executivă,
Asociația pentru Politică Externă

De aproape trei ani, știrile despre Brexit și consecințele acestuia au devenit o prezență media tot mai frecventă și tot mai firească. Mai întâi presa, deopotrivă cea străină și cea autohtonă, a vorbit despre cauzele Referendumului din 23 iunie 2016, când peste 30 de milioane de cetățeni britanici și-au exprimat dorința ca Marea Britanie să se rupă de Uniunea Europeană. Apoi au urmat știrile, reportajele, analizele și dezbaterile prin care jurnaliștii au încercat să explice situația creată odată cu votul „pro-plecare”.

Că a fost manipulare, influențe hibride ori simplă lipsă de comunicare... cu siguranță, au fost de toate. Că am asistat la „triumful” populismului, alimentat de discrepanțele tot mai mari și mai numeroase dintre mediul politic și cel social? Și aceste fenomene nu pot fi ignorate în totalitate... Astăzi, totuși, întrebările cele mai stringente care îi frământă pe britanicii din toată lumea, dar și pe rezidenții străini din această țară, țin de viitorul și... finalitatea acestui proces. Ce va însemna până la urmă ieșirea Marii Britanii din componenta Uniunii Europene: destrămare sau evoluție? Și cum se va răsfrânge Brexit (dacă nu cumva deja o face) asupra vieții cotidiene a oamenilor.

Incertitudinile și îngrijorările sunt generate, în mare parte, de realitățile despre care nu a vorbit nimeni dintre cei care a promovat, cu multă ardoare, Referendumul. La circa trei ani distanță, autoritățile britanice, care au negociat un acord de ieșire din UE, nu pot câștiga votul de încredere al Parlamentului, iar populația este mai puțin convinsă de faptul că votul a fost unul conștient. Pe fundalul noilor tendințe la nivel de evoluții a claselor politice, amenințări hibride dar și fluxuri de migrație masive spre țările colonialiste, în cazul Marii Britanii, votul de neîncredere față de autorități s-a soldat cu o profundă criză existențială. Însăși integritatea teritorială a Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord este pusă sub semnul întrebării odată ce părăsește UE.

Cum va face față Londra acestor îngrijorări și cum va arăta Marea Britanie post-Brexit rămâne, așadar, o întrebare

deschisă. Deocamdată, este clar că Uniunea Europeană își va continua drumul în componentă nouă, dar și în același format. Căci din punct de vedere instituțional, cu excepția pierderii unui stat membru, clubul european nu suferă modificări majore. Ba mai mult, deși imediat după votul pro-Brexit tendințe de aceeași natură s-au manifestat și în alte state membre - vezi exemplul Italiei, incapacitatea britanicilor de a finaliza procesele care au început cumva „într-o doară” au descurajat aceste încercări și au sporit unitatea la nivelul UE.

Nu este exclus, de altfel, că în timp vom ajunge să vorbim chiar și despre efectul pozitiv al fenomenului Brexit. Căci tocmai Brexit-ul le-a reamintit statelor membre și cetățenilor acestora motivul pentru care a fost creată Uniunea Europeană - necesitatea ca Europa să devină un actor global mai puternic, care să cumuleze resurse și să asigure interoperabilitatea forțelor politice, sociale și economice. Astăzi, piața unică europeană este cea mai mare din lume, iar valorile europene le permit cetățenilor europeni să se bucure de toate formele de mobilitate, înlăturând barierele tehnice și facilitând libera circulație în toate sferele vieții umane. Cum, având toată această experiență comunitară în spate, își va organiza Londra relația cu Bruxellesul, vom vedea în câteva luni. Deși ținând cont de consecințele negative majore ce stau în fața Marii Britanii, nimeni nu a renunțat încă la ideea că este posibilă și o reîntoarcere...

În așteptarea deznodământului acestei tragicomedii cu final incert, întrebările continuă să ne dea târcoale. Cum, totuși, s-a ajuns aici, ne întrebăm noi? Cum într-o societate dezvoltată, unde democrația este la ea acasă de câteva secole, a putut să se dezvolte și să ia amploare o astfel de dorință când, de facto, tendința și mesajul general pe UE era de integrare, nu dezintegrare? Și, la o adică, în ce măsură ne vizează pe noi, cei de la marginea Europei, ceea ce gândesc, fac și simt supușii Coroanei britanice?..

Cu siguranță, există o legătură strânsă între votul pro-Brexit și lipsa de satisfacție a englezilor vizavi de clasa politică de pe Albion, care nu îi mai reprezintă și este mult prea departe de interesele și necesitățile reale ale oamenilor. Vacuumul ce apare între politicieni și societate, lipsa de comunicare și

de înțelegere a modului de trai cotidian, conduce la dezvoltarea populismului și... la taxarea politicianilor de către cetățeni. Un lanț logic ce este caracteristic nu doar statelor europene, dar care nu are cum să existe în afara cadrului democratic. Acel cadru care, de o manieră cumva similară, a permis așa-zisul „scenariu ucrainean”, când comediantul Volodimir Zelensky, grație unui vot de protest masiv, a câștigat detașat, la 21 aprilie a.c., cursa pentru fotoliul prezidențial.

În ce măsură merită să fie supuse unui referendum subiecte atât de complexe, precum părăsirea spațiului comunitar? Este bine oare ca publicul larg să decidă așa ceva, fără a fi suficient de informat? Răspunsul la aceste întrebări poate fi divers, dar fenomenul Brexit a demonstrat clar că existența instituțiilor europene și a birocrăției europene nu neapărat reflectă cunoașterea sistemului european de către cetățenii de rând, lipsa de comunicare la nivel național dând undă verde mesajelor propagandiste și știrilor false.

În definitiv, un alt element ce a definit fenomenul Brexit este procesul migraționist și incapacitatea UE, dar și a Londrei, de a furniza politici de incluziune socială. Etnicii britanici, care după mai multe valuri imigraționiste nu se mai identificau cu propria lor țară, au votat „exit” tocmai pentru că au asociat UE și libertatea de mișcare din cadrul acesteia cu procesele migraționiste (istorice, bazate pe trecutul colonialist). Din această perspectivă, ei și-au taxat politicianii, dar și instituțiile europene, care deseori oferă asistență de dezvoltare complexă în afară, inclusiv pentru popularizarea UE, dar mai puțin fac acest lucru în însăși cadrul Uniunii. Iar când îți amintești că Republica Moldova este cel mai mare beneficiar al ajutorului european din regiune, înțelegi că Brexit-ul este despre „ei”, dar în aceeași măsură este și despre „noi”... Care e lecția? Beneficiile trebuie protejate și conștientizate, altminteri pierderea lor este inevitabilă.

Brexit-ul a fost și o metodă de a protesta - și nu doar în plan ideologic

Iulian Frunțașu, ex-Ambasador al Republicii Moldova în Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord

În 1992, după absolvirea Facultăților de Filologie și de Drept ale USM, a fost angajat la Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, după care au urmat diverse structuri diplomatice: Misiunea OSCE în Georgia; Delegația Permanentă a Republicii Moldova pe lângă OSCE și Grupul Consultativ Comun, ocupându-se de negocierea Tratatului FACE adaptat și a Deciziilor Summit-ului OSCE de la Istanbul; Misiunile OSCE în Bosnia, Croația și Serbia. Între timp, și-a luat doctoratul în științe politice și a semnat câteva cărți, inclusiv „O istorie etnopolitică a Basarabiei”. Din februarie 2012 până în octombrie 2016 a fost Ambasador al Republicii Moldova în Regatul Unit al Marii

Britanii și Irlandei de Nord - exact acea perioadă în care Brexit-ul s-a născut, s-a copt și... a dat roade. L-am întrebat pe Iulian Frunțașu, în prezent moderator al emisiunii de politică externă „Conexiuni”, difuzată în fiecare duminică la TVR Moldova, cum s-a văzut acest fenomen acolo, din interior...

■ Domnule Frunțașu, de ce Brexit-ul a părut atât de ușor și a devenit atât de greu? Ori poate ușor ne-a părut doar nouă, celor care îl urmărim, mai mult sau mai puțin, ca pe un spectacol, nu și celor ce se fierb în încurcătura asta?

■ Este adevărat că la început Brexit-ul a fost o chestiune care ținea preponderent de politica externă a Marii Britanii și lumea din afară cunoștea mai puțin despre esența lui. Ceea ce se știa este că întotdeauna a existat o anumită tendință anti-europeană în Marea Britanie - și din considerente istorice mai vechi, dar și din raționamente mai „prospete” ca timp. În plus, în Partidul Conservator a existat mereu un grup ce a militat pentru ieșirea Marii Britanii din Uniunea Europeană. Astfel că s-a produs treptat totul, până când s-a întâmplat David Cameron, care a și a propus organizarea referendumului. Nu a fost ceva absolut neașteptat însă. Au fost la mijloc cauze